

Miért fontos előrejelző jel az igazolatlan hiányzás?

A hiányzás és elsősorban az igazolatlan formája az iskolai lemorzsolódás legfontosabbnak tartott előrejelző jele, szerte Európában és a világban. Ennek egyik oka, hogy könnyen követhető és mérhető egzakt módon a tanulóhoz kapcsolva és építhető rá célzott beavatkozás. Éppen ezért a legtöbb országban pontos törvényi szabályozás vonatkozik a dokumentációra, folyamatkövetésre és a hiányzás, sok esetben akár anyagi természetű következményeire. A másik ok, ami miatt a hiányzás központi jelentőségű előjel, hogy kutatások igazolták annak aránya és a lemorzsolódás valószínűségének együtt járását: minél több tehát az igazolatlan óra, annál valószínűbb a lemorzsolódás. Egy amerikai kutatás egészen konkrét becsléseket adott erre az összefüggésre. Eszerint a középiskola legelején általában eldől, hogy kiből lesz lemorzsolódó: ha valaki egy-két hetet mulaszt az első félév során, szinte biztos, hogy végül nem fog végzettséget szerezni a középfokon.

További szakirodalom a témában magyar nyelven:

QALL Zárótanulmány (2013): Tempus Közalapítvány, Budapest.

<http://oktataskepzes.tka.hu/iskolavezetes/zarokiadvany>

QALL Helyzetelemzés (2013): Tempus Közalapítvány, Budapest.

http://oktataskepzes.tka.hu/documents/Projektek/2013/QALL/esl_helyzetelemzes_gall_2013_10_21_javitott.pdf

További szakirodalom a témában angol nyelven:

Judit Juhasz (2015): *Final report on Crocoos – Cross-sectoral cooperation focused solutions for the prevention of early school leaving project background research*. Tempus Public Foundation, Budapest. V. fejezet

http://oktataskepzes.tka.hu/content/documents/CroCooS/Final%20research%20report_Early%20school%20leaving%20policies_Crocoos.pdf

Heppen, J. B., Bowles Therriault, S., (2008): *Developing Early Warning Systems to Identify Potential High School Dropouts*. American Institutes for Research.

http://www.betterhighschools.org/pubs/ews_guide.asp 3. oldal

Hogyan történik a dokumentáció?

A hiányzáshoz kapcsolódó statisztika sok országban az egyik legfontosabb iskolai indikátor. Magyarországon 2010 óta áll rendelkezésre ilyen adat az oktatásstatisztikában, amikor az 50 óra feletti hiányzásra vonatkozó új szabályozást bevezették. Habár minden EU-s országban folytatnak nyomon követést, abban van eltérés, hogy mely országban, melyik felelősnél futnak össze ezek az adatok. A magyar iskolában nagy szerepe van az osztályfőnöknek és az iskola vezetőjének, majd a kerületi vagy települési jegyzőnek, illetve a gyermekjóléti központ és gyámhatóság munkatársainak az

együttműködésben és információáramlásban. A holland rendszerben példának okáért a folyamatos online követés eredménye az önkormányzat felelős munkatársánál jelenik meg, aki maga megy meglátogatni a családot és utána nézni a tanuló körülményeinek.

Egy 2011-es kutatás vizsgálta a magyar rendszerben az 50 óra feletti igazolatlan hiányzás szankcionálására vonatkozó szigorítás hatásait. Eszerint a hiányzás kismértékben csökkent minden iskolatípusban, de nem egyértelműek az intézkedés hatásai. Úgy tűnik, hogy a leginkább veszélyeztetett rétegnél nincs igazi visszatartó ereje a szankciónak, amely a halmozottan hátrányos helyzetű családok esetében nem vonja meg egészen az ún. iskolalátogatási támogatást, csak természetbeni formában juttatja azt. Úgy tűnik tehát, hogy ahol a legnagyobb a problémák, ott egy ilyen törvény sem visszatartó erejű, mivel az adott nehézségek továbbra is fennállnak. Pozitív hatásként látszik, hogy az egyes intézmények, mint az iskola és a gyermekvédelem, kommunikációja rendszeresebbé vált és az iskolák precízebb adminisztrációt kell vezessenek. Megnőtt ugyanakkor a magántanulónak nyilvánítások aránya, ami a tapasztalatok szerint az első állomás a lemorzsolódáshoz, a hátrányos helyzetű társadalmi réteg fiataljainál. Az ötven igazolatlan órát is meghaladó hiányzás a szakiskolákban, illetve a speciális szakiskolákban a legmagasabb (a tanköteles diákok számához viszonyítva 12%, míg a többi iskolatípusban csupán 1-2%). Ha a regionális és a megyei eloszlást nézzük, ugyanazt a képet kapjuk, mint amit a lemorzsolódási vagy a hátrányos helyzetűekre vonatkozó adatok mutatnak: a legrosszabb a helyzet az észak-magyarországi, észak-alföldi, illetve a dél-dunántúli régiókban.

További szakirodalom a témában magyar nyelven:

QALL Helyzetelemzés (2013): Tempus Közalapítvány, Budapest.

http://oktataskepzes.tka.hu/documents/Projektek/2013/QALL/esl_helyzetelemzes_gall_2013_10_21_javitott.pdf

TÁRKI-TUDOK (2011): *Elemzés az iskoláztatási támogatás bevezetésének tapasztalatairól.* Budapest. http://www.t-tudok.hu/files/isktam_zaro.pdf

QALL Zárótanulmány (2013): Tempus Közalapítvány, Budapest.

<http://oktataskepzes.tka.hu/iskolavezetes/zarokiadvany>

Kapcsolódó törvényi hely: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99800084.TV

Írországban és Angliában külön intézményrendszer működik a korai iskolaelhagyóvá válás megelőzésére. Ennek része többek között egy olyan speciális intézmény, amely kifejezetten a hiányzást követi nyomon és neki tartoznak éves beszámolóval az iskolák ebben a témában.

További szakirodalom a témában angol nyelven:

Judit Juhasz (2015): *Final report on Crocoos – Cross-sectoral cooperation focused solutions for the prevention of early school leaving project background research.* Tempus Public Foundation, Budapest. V. fejezet

http://oktataskepzes.tka.hu/content/documents/CroCooS/Final%20research%20report_Early%20school%20leaving%20policies_Crocoos.pdf

Reducing early school leaving: Key messages and policy support Final Report of the Thematic Working Group on Early School Leaving November 2013
http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/doc/esl-group-report_en.pdf

Mely okok állhatnak a nagyszámú hiányzás mögött?

A hiányzás önmagában nem ok, hanem egy mélyebb probléma fontos tünete. A legtöbb esetben valamilyen krízishelyzet áll mögötte, legyen az akár a szülők válása, betegsége vagy a szegénység, amikor a közlekedés, ruházkodás is gondot okoz, vagy éppen a tanuló maga is dolgozni kényszerül.

A másik jellemző ok az iskolai sikertelenség és/vagy kirekesztés, a közeg, ahol a tanulók nem érzik magukat biztonságban. Sok esetben az adott települési vagy akár megyei szintű elhelyezkedési perspektíva, amit maguk körül láthatnak olyannyira lehangoló, hogy egyáltalán nem látják értelmét a tanulásnak magának. Ennek következtében elveszítik motivációjukat.

További szakirodalom a témában magyar nyelven:

Herczog Mária (2013): Szakellátásban élő gyerekek és a korai iskolaelhagyás. QALL projekt, társterületi tanulmány, Tempus Közalapítvány, Budapest.
http://oktataskepzes.tka.hu/document.php?doc_name=Projektek/2013/QALL/qall_szakellatas_esl_herczog_maria.pdf

QALL Zárótanulmány (2013): Tempus Közalapítvány, Budapest.
<http://oktataskepzes.tka.hu/iskolavezetes/zarokiadvany>

Mivel maga a tanuló is segítségre, támogatásra szorul a legtöbb esetben, ezért a kizárólag jogi és pénzügyi szankcionáló eszközök nem segítik megoldani a valódi problémát, a mulasztás mögött húzódó bajok az oktatási és a szociális intézményrendszer együttműködésén alapuló kezelést igényelnek.

Vannak-e a különösen érintett csoportok?

Kutatási és gyakorlati tapasztalatok egyaránt igazolják, hogy a nagyfokú igazolatlan hiányzásban érintett tanulók életkora jellemzően 15–18 év közötti, akik életkorukból és életkori sajátosságaikból adódóan kevésbé befolyásolhatók, a szülői kötelezés esetükben legtöbbször nem hatásos.

További szakirodalom a témában magyar nyelven:

Herczog Mária (2013): Szakellátásban élő gyerekek és a korai iskolaelhagyás. QALL projekt, társterületi tanulmány, Tempus Közalapítvány, Budapest.
http://oktataskepzes.tka.hu/document.php?doc_name=Projektek/2013/QALL/qall_szakellatas_esl_herczog_maria.pdf

QALL Zárótanulmány (2013): Tempus Közalapítvány, Budapest.

<http://oktataskepzes.tka.hu/iskolavezetes/zarokiadvany>

Egy magyar kutatásban külön elemezték a romákra, valamint az alacsony iskolázottságú szülők gyermekeire vonatkozó adatokat. A kutatási eredmények rámutattak, hogy a romák lemorzsolódásában az átlagosnál jóval nagyobb szerepet játszik a (nem betegség miatti) hiányzás. De a leginkább figyelemreméltó különbség, hogy a roma kilencedikesek közül legalább olyan valószínűséggel morzsolódnak le tizedikre a nyolcadikban magas kompetenciaeredményeket elért tanulók, mint az alacsony eredményűek. A legnagyobb lemorzsolódási arányt az átlagosan szereplő roma fiatalok körében mérték. A nem romáknál ezzel szemben inkább az alacsonyabb kompetenciaeredmények jelzik előre a lemorzsolódást. Így tehát a roma származású tanulók esetében nem a tanulmányi eredmény vagy a kompetencia hiánya a meghatározó a lemorzsolódásukban. A kisebbségi helyzet, a többségitől eltérő kulturális vagy szociális háttér számos esetben okoz nehézséget az iskolarendszerben való érvényesüléskor a világ bármely pontján, mivel az iskolarendszerek kisebb vagy nagyobb mértékben, de a többségre szabottan működnek és a középosztály nyelvezetét használják, annak kulturális normáihoz igazodnak és sokszor kezelik nehezen az ettől eltérő tanulókat. A szegénység emellett sok esetben fizikai akadályokat támaszt a tanuló elé, aki nem tud megfelelően étkezni, ruházkodni vagy éppen utazni, és a romák esetében a szegények aránya magasabb. A valamilyen fogyatékossgal élők szintén kiszolgáltatott csoport, akik számos esetben nem férnek hozzá minőségi szolgáltatásokhoz, különösképpen akkor, ha kistelepülésen élnek, fizikailag is távol a személyre szabott lehetőségektől. Fontos ugyanakkor látni, hogy a jól körülhatárolhatóan egyenlőtlenebb esélyekkel rendelkezők hátrányai mellett számos egyéni vagy helyi ok vezethet a lemorzsolódáshoz. Éppen ezért a pedagógusnak érdemes minden esetet egyénileg kezelnie, és az adott tanuló viselkedését, eredményeit figyelembe vennie beavatkozások tervezésekor.

További szakirodalom a témában magyar nyelven:

QALL Zárótanulmány (2013): Tempus Közalapítvány, Budapest

<http://oktataskepzes.tka.hu/iskolavezetes/zarokiadvany>

Kertesi Gábor – Kézdi Gábor (2009): *A roma fiatalok általános iskolai eredményessége, középiskolai továbbtanulása és középiskolai sikeressége*. Zárótanulmány. MTA-KTI, Budapest.

<http://www.econ.core.hu/kutatas/edu/produktumok/roma.html>

Jó példák

A korai iskolaelhagyás megelőzésében és a jelzőrendszer fejlesztésében kiemelkedő példa Hollandia, ahol egy 2003-as politikai elhatározás és szakpolitikai reform hatására drasztikusan csökkent a lemorzsolódók száma. A hollandok egész rendszerüket a hiányzásra alapozták. Az igazolatlan

hiányzást követően a tanárok rögtön kapcsolatba lépnek a szülőkkel és 2009 óta minden iskolában kötelezően vezetnek egy online felületen az okkal együtt. Ha az igazolatlan órák száma négy héten belül meghaladja a 16-ot, az iskola lejelenti az önkormányzatnak, ahonnan egy szociális munkás felkeresi a családot, közben pedig értesíti az iskolát is. Mindennek célja azonban nem a szankcionálás, hanem komplex támogatás nyújtása, amely a családot és gyermeket egyaránt segíti abban, hogy a hiányzás mögötti okok elháruljanak. Így tehát, habár valamennyi tanár feladata a nagyon szigorú és pontos adminisztráció, a rendszer mégsem a büntetésre, hanem a megtartásra épül.

Esztergomi jó példa „A Mi Házunk” Marista Közösségi Ház ún. Ébresztő programja, amelynek részeként reggel végigjárják a környéket a munkatársak és maguk viszik be az óvodába, iskolába a gyerekeket. Eredményeik mérhetőek a fiatalok iskolában tartása, a hiányzások csökkentése terén. Ez a példa a személyes, egyénre szóló segítség egy formája, amely egyben a probléma praktikus oldala felől közelít. Ugyanakkor jól látszik, hogy ebben az esetben a motiváció legalább olyan fontos, mint más tényezők.

További részletek a holland rendszerről magyar nyelven:

a www.qall.tka.hu » Kutatás » Külföldi tanulmányutak » Hollandia oldalon olvashatóak.

További magyar szakirodalom:

QALL Zárótanulmány (2013): Tempus Közalapítvány, Budapest.

<http://oktataskepzes.tka.hu/iskolavezetes/zarokiadvany> qall helyi kezdeményezések

További szakirodalom a témában angol nyelven:

Jelena Joksimovic, Juhász Judit, Mihályi Krisztina, Tomcsik Dóra (2014): *Early warning systems in six European countries*. Desk research report on study visit countries in the framework of CROCOOS– Cross-sectoral cooperation focused solutions for the prevention of early school leaving project. Interim report. Tempus Public Foundation, Budapest

http://oktataskepzes.tka.hu/content/documents/CroCooS/Early%20warning%20systems%20in%20six%20European%20countries_interim%20report.pdf

Strand, M. A-S., Granlund, M. (2013): *The School Situation for Students with a High Level of Absenteeism in Compulsory School: Is There a Pattern in Documented Support?* Jönköping University. <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00313831.2013.773561>

tagek: figyelmeztető jelek, hiányzás, adatgyűjtés, a lemorzsolódás okai

<<< Jognyilatkozat >>>

Ez a kiadvány a CroCoos – Előzzük meg a lemorzsolódást! project keretében készült. További információkért látogassa meg ezt a honlapot: <http://crocoos.tka.hu>.

Az Európai Bizottság támogatást nyújtott ennek a projektnek a költségeihez. Ez a kiadvány a szerzők nézeteit tükrözi, és az Európai Bizottság nem tehető felelőssé az abban foglaltak bármilyen felhasználásért.

CroCoos partnerség CroCoos Tudástár című műve [Creative Commons Nevezd meg! - Ne add el! - Ne változtasd! 4.0 Nemzetközi Licenc](#) alatt került publikálásra. Az ezen publikus licenc hatáskörén kívül eső jogok megtekinthetők, illetve további felhasználási jogok igényelhetők: crocoos.tka.hu

